

บทความ

ของ

นายปรีดี พนมยงค์

เรื่อง

ความเป็นมาของศัพท์ไทย

“ปฏิวัติ, รัฐประหาร, วิวัฒน์, อภิวัฒน์”

จัดพิมพ์โดย

สถาบันสยาม

เพื่อ

การศึกษา วิทยาศาสตร์

และวัฒนธรรม

๒๕๑๗

ศิริมิตร

ออกแบบปก

บทความ

ของ

นายปรีดี พนมยงค์

เรื่อง

ความเป็นมาของศัพท์ไทย

“ปฏิวัติ, รัฐประหาร, วิวัฒน์, อภิวัฒน์”

บทความของ
นายปรีดี พนมยงค์

เรื่อง

ความเป็นมาของศัพท์ไทย

“ปฏิวัติ, รัฐประหาร, วิวัฒน์, อภิววัฒน์”

(ต่อจากปาฐกถาที่สกอตแลนด์ กรกฎาคม ๒๕๑๘)

ด้วยประธานกรรมการจัดงานสังสรรค์ ชาวธรรมศาสตร์
ในสหราชอาณาจักร ประจำ พ.ศ. ๒๕๑๘ ได้ขอให้ผมเขียน
บทความเพื่อลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกซึ่งชาวธรรมศาสตร์จะได้จัด
ทำขึ้น ผมมีความยินดีสนองศรัทธาโดยเขียนบทความเรื่อง “ความ
เป็นมาของศัพท์ไทย ปฏิวัติ, รัฐประหาร, วิวัฒน์, อภิววัฒน์”
อันเป็นเรื่องก่อนเนื่องจากการสนทนาในที่ประชุม สามัคคีสมาคม
เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่ เอคินเบอร์เรอ สกอตแลนด์
คือ ได้มีบางท่านถามผมว่า ในทางชีววิทยานั้นการเปลี่ยนแปลง
ดำเนินไปตามวิธีที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “อีโวลูชัน”
(Evolution) คือ ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป แต่เหตุใดในทาง

วิทยาศาสตร์สังคมจึงมีวิธีที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษ “เรฟโวลูชัน” (Revolution) บางท่านต้องการทราบว่าเหตุใดผมถ่ายทอดคำอังกฤษ “เรฟโวลูชัน” เป็นศัพท์ไทยว่า “อภิวัฒน์” แทนที่จะใช้ศัพท์ไทยว่า “ปฏิวัติ” โดยที่วันนั้น ผมต้องตอบปัญหาต่างๆ รวม ๒๑ ข้อ และมีเวลาจำกัดเพียง ๕ ชั่วโมง จึงได้ตอบโดยสังเขปต่อปัญหาหนึ่งๆ ซึ่งผมขอผัดจะเขียนขยายคำตอบต่อไป

ผมจึงได้รวมปัญหาที่เกี่ยวข้องกันนั้นจัดทำเป็นบทความหนึ่งเพื่อส่งมาลงพิมพ์ในหนังสือที่ระลึกของชาวธรรมศาสตร์ในสหราชอาณาจักรอังกฤษประจำ พ.ศ. ๒๕๑๘ และขอให้สามัคคีสมาคมถือว่าบทความนี้เป็นคำตอบขยายความของปัญหาที่สมาชิกบางท่านได้ถามผมในที่ประชุมดังกล่าวข้างต้น

๑. ก่อนอื่นผมขอทำความเข้าใจว่า คำว่า “ศัพท์” ในภาษาไทยนั้น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า “เสียง, คำ, คำยากที่ต้องแปล; เรื่อง.” ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมาของศัพท์ไทยทั้ง ๔ นั้น ท่านทั้งหลายย่อมสังเกตได้ว่าเป็นเรื่องของ “คำยากที่ต้องแปล”

ในสังคมปฐมสหการ มนุษย์มีคำที่พอใช้สำหรับสังคมที่พัฒนาถึงขั้นนั้น ต่อมาเมื่อสังคมพัฒนาเป็น ระบบทาส, ระบบศักดินา, ระบบทุนนิยม มนุษย์ก็จำเป็นต้องมีคำเพิ่มขึ้นตามลำดับ

เพื่อให้พอใช้ในการสัมพันธ์ระหว่างกันภายในสังคมและในการสัมพันธ์กับสังคมอื่น

ถ้าท่านเปิดพจนานุกรมภาษาอังกฤษขนาดเล่มกลางๆ ซึ่งบอกที่มาของคำอังกฤษ ท่านก็ย่อมสังเกตเห็นได้ว่า คำอังกฤษมากมายรับเอาคำต่างประเทศมาใช้โดยไม่เปลี่ยนแปลงรูปศัพท์บ้าง หรือแสดงเป็นคำอังกฤษบ้าง ซึ่งแสดงว่าคนอังกฤษมีคำอังกฤษแท้ๆ ไม่พอที่จะใช้เป็นสัญญาณในการสัมพันธ์ จึงต้องรับเอาคำต่างประเทศอื่นมาเป็นภาษาของตนด้วย

ส่วนภาษาไทยเดิมของเรานั้น ก็มีคำที่ใช้พอสำหรับสังคมปฐมสหการ, สังคมทาสและศักดินาสมัยต้น แต่เมื่อสังคมไทยรับเอาวิธีการเศรษฐกิจ, การเมือง, วัฒนธรรม, ของอินเดียที่พัฒนากรว่าระบบทาสศักดินาของไทยเดิม สังคมไทยจึงได้รับเอาคำบาลี, สันสกฤต, มาเป็นคำของภาษาไทย โดยไม่เปลี่ยนรูปคำบ้างหรือแสดงรูปบ้าง ภาษาบาลีสันสกฤตจึงเป็นที่มาแห่งหนึ่งของภาษาไทยและเป็น “คำยากที่ต้องแปล” คือเป็น “ศัพท์” ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถานดังกล่าวมานี้

ต่อมา ตั้งแต่ต้นปลายกรุงศรีอยุธยา คนจีนได้เข้ามาพึ่งโพธิสมภารมากขึ้น ในการติดต่อกับคนไทยนั้นคนจีนใช้ภาษาไทย แม้ว่าออกสำเนียงเพี้ยนบ้างแต่คนไทยก็เข้าใจได้ เมื่อคนจีนใช้คำ

ไทยบางคำจนชินมาเป็นเวลาหลายร้อยปี คำไทยนั้นก็กลายเป็นคำ
 ที่คนจีนในสยามรับเอาเป็นคำในภาษาที่ตนใช้แม้ในการติดต่อกับ
 ชาวจีนด้วยกัน เช่น คนจีนที่มาพึ่งโพธิสมภารก่อน ค.ศ. ๑๙๑๑
 (ก่อนสมัยที่เกิดลัทธิเรียกว่า "ต๋าทาน" คอลลัททอเชอชาติ
 หานซึ่งเป็นเชื้อชาติส่วนมากของประเทศจีนนั้นยังใหญ่กว่า
 เชื้อชาติอื่น ๆ) นั้น ได้รับเอาคำไทย "ตลาค" โดยออกสำเนียง
 แท้จิวว่า "ตลัค" และคำว่า "นักเลง" ออกสำเนียงแท้จิวว่า
 "หลักเล้ง" และเรียก "นักเลงโต" ว่า "ตัวหลักเล้ง" ฯลฯ ซึ่ง
 เป็นคำที่จีนแท้จิวรุ่นเก่าได้ใช้พูดระหว่างกัน นอกจากนี้ คนจีน
 รุ่นเก่าในสยามก็นิยมให้ลูกหลานเรียนหนังสือไทยที่วัด และนิยม
 ให้ลูกหลานบวชเป็นพระภิกษุเรียนบาลีเพื่อบำเพ็ญกุศลและก็ได้รู้
 ภาษาบาลีอันเป็นมูลศัพท์ของภาษาไทยด้วย ท่านเหล่านั้นเป็นเปรียญ
 และเป็นอาจารย์ที่ดีในภาษาไทยหลายองค์ ท่านและสานุศิษย์จึง
 เรียนรู้ว่า ศัพท์ไทยนั้น ๆ มีความหมายอย่างไร เช่นคำว่า "จักร-
 พรรดิ" หมายถึง "พระราชาธิราช" ซึ่งตรงกับภาษาจีนที่
 ออกสำเนียงแท้จิวว่า "ฮ้องเต้" (ตรงกับภาษาจีนกลาง "หวง
 เต้") พระมหากษัตริย์องค์หนึ่งสมัยอยุธยาทรงพระนามว่า "สม
 เ็จพระมหาจักรพรรดิ"

ส่วนคนไทยที่ติดต่อกับคนจีนในสยามเป็นเวลาช้านานหลายร้อยปี ก็รับเอาคำจีนหลายคำมาใช้ด้วย ถ้าท่านเบ็ดเตล็ดพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ท่านก็จะพบว่า มีหลายคำที่เป็นภาษาจีนที่ราชบัณฑิตยสถานได้บรรจุไว้ในพจนานุกรม โดยถือว่าเป็นคำไทย เพราะเป็นคำจีนที่คนไทยสมัครใจใช้เองจนชินมาแล้วหลายร้อยปี โดยที่คนจีนมิได้ยัดเยียดให้คนไทยใช้ การคงอยู่ด้วยกันอย่างสันติระหว่างคนไทยกับคนจีนในสยามจึงราบรื่น เพราะคนจีนก็มิได้ดัดแปลงศัพท์หรือคำไทยที่ใช้ในความหมายตามมूलศัพท์แห่งภาษาไทยนั้น ให้มีความหมายเป็นอย่างอื่น

ต่อมาเมื่อระบบทุนในยุโรปและอเมริกา ได้แผ่อำนาจเข้ามาในสยาม ตั้งแต่กลางศตวรรษที่ ๑๙ สยามต้องติดต่อกับฝรั่งเหล่านั้นอันเป็นสภาพการณ์ที่คนไทยไม่มีศัพท์ไทยที่ใช้มาก่อน เพื่อใช้สำหรับสภาพการณ์ใหม่ได้ คนไทยจึงอาศัยมูลศัพท์บาลีสันสกฤตซึ่งเป็นศัพท์ไทยชั้นใหม่หลายคำ เพื่อดำยทอดความหมายของศัพท์ฝรั่ง นอกจากนั้นสยามได้จัดระบบการศึกษาไทยรับเอาวิชาประเภทวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ฯลฯ ของฝรั่งมาสอนในโรงเรียนไทย จึงจำเป็นต้องคิดศัพท์ไทยชั้นใหม่หลายคำ เพื่อดำยทอดศัพท์ฝรั่งนั้น เช่น ฟิสิกส์, เคมี, คอมมิวนิสต์ ฯลฯ

ส่วนในประเทศจีนนั้นก็ได้มีการตั้งศัพท์จีนขึ้นใหม่หลายศัพท์ เพื่อถ่ายทอดคำฝรั่ง โดยวิธีเอาคำจีนเดิมมาผสมกันเป็นศัพท์ใหม่ขึ้น ถ้ามองดูตัวอักษรก็เห็นว่าเป็นอักษรจีน แต่คำที่ผสมนั้นมีความหมายตามคำฝรั่งที่จีนถ่ายทอดมา เหมือนเจอตง ซึ่งต่อต้าน "ลัทธิคำห้วน" ได้กล่าวที่นครเซียนอาน ตอนคนจีนว่าภาษาจีนเดิมมีไม่พอที่จะถ่ายทอดคำต่างประเทศ จึงจำเป็นต้องคิดศัพท์ใหม่ขึ้น ท่านยกตัวอย่างว่าคำว่า "กานบู" นั้นตั้งขึ้นเพื่อทับศัพท์ฝรั่ง "Cadre" (ออกเสียงอังกฤษ "กาดเคอร์" มาจากฝรั่งเศส "กาเดรอะ") แปลว่าพนักงาน เหมือนเจอตง จึงกระตุ้นให้สาธุศิษย์เรียนภาษาต่างประเทศ เพื่อให้รู้ความหมายอันเป็นหมายของศัพท์จีนใหม่ เหมือนเจอตงต่อหลักการต่อสู้ระบบทุนพัฒนาเป็นทุนผูกขาดเป็นบรมณานภาพหรือจักรวรรดินิยม ไม่ว่าเจ้าสมบัตินายทุนผูกขาดคนไหนเป็นคนผิวขาวหรือผิวเหลือง ท่านมิได้ต่อต้านคนฝรั่งไปทั้งหมด โดยท่านแยกคนที่ไม่ใช่เจ้าสมบัตินายทุนออกจากพวกชนชั้นหลังนี้ ท่านมิได้ต่อต้านภาษาฝรั่งหรือภาษาต่างประเทศ นักเรียนไทยที่ศึกษาอยู่ในยุโรปเวลานี้ก็ย่อมรู้ว่าขณะนรีรัฐบาลจีนได้ส่งนักเรียนจีนหลายคนมาศึกษาในหลายประเทศยุโรปตะวันตก ฉะนั้นผู้ใดคัดค้านนักเรียนไทยในต่างประเทศที่เรียนอย่างจริงจัง ผู้คัดค้าน

กระทำเกินเลยกว่าเหมาะเจาะ และเป็นการที่ไม่ยอมทำแนวร่วมกับ
ผู้ได้ศึกษาจากต่างประเทศซึ่งสามารถทำคุณประโยชน์แก่ชาติ และ
ราษฎรไทยตามสาขาวิชาที่ได้เล่าเรียน

คนที่ห่างไกลเหมาะเจาะคงมักจะเข้าใจผิดว่าท่านรู้แต่
ภาษาจีน แต่ความจริงท่านรู้ภาษาต่างประเทศและอ่านคำ
ราชนโยบายที่เป็นภาษาต่างประเทศตั้งแต่วัยหนุ่มซึ่งท่านเป็น
พนักงานหอสมุดมหาวิทยาลัยปักกิ่ง และท่านใช้เวลาว่าง
เรียนภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมตลอดเวลาจนเข้าวัยชรา มิ
ใช่ท่านเรียนลัทธิมาร์กซ์-เลนิน โดยวานให้คนอื่นแปลให้
ท่าน เพราะผู้แปลอาจแปลศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะผิดไป
ได้ ซึ่งจะทำให้เข้าใจระบบนั้นผิดไปทั้งระบบหรือส่วนสำคัญ
ของระบบได้

อนึ่ง เราควรยอมรับว่าต้นฉบับวิทยาศาสตร์ธรรมชาติที่ดี
วิทยาศาสตร์สังคมที่ดี ซึ่งชาวเอเชียสมัยใหม่เอามาก็เป็นตำรา
ที่มีต้นฉบับภาษาต่างประเทศ คำใดที่เป็นศัพท์ที่มีความหมาย
เฉพาะ (เทคนิคัล เทอม) ที่คนไทยยังไม่ชินมาเป็นเวลาช้านาน
แล้วก็ดี หรือเป็นคำกำกวมนั้น ถ้าจะถ่ายทอดเป็นภาษาไทยก็ควร
เขียนคำตามต้นฉบับไว้ในวงเล็บด้วย เพื่อให้ผู้อ่านที่สามารถ

เทียบกับต้นฉบับคำต่างประเทศจะได้เข้าใจดีขึ้น และจะได้ช่วยกัน
ค้นคว้าให้สมบูรณ์ขึ้น

๒. เมื่อก่อนวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ สยามอยู่ในระบบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์สืบต่อ ๆ กันมาตั้งแต่ระบบทาสศักดินาเป็น
เวลาหลายพันปี การเปลี่ยนระบบสังคมจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์
มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยนั้นยังไม่เคยมี
ไม่เคยมี การเปลี่ยนแปลงที่เคยมีก็เพียงแต่เปลี่ยนสถาบันพระมหากษัตริย์
ของราชวงศ์หนึ่งมาเป็นอีกราชวงศ์หนึ่ง หรือเปลี่ยนองค์พระมหากษัตริย์
ในราชวงศ์เดียวกัน ฉะนั้น จึงไม่มีศัพท์ไทยเฉพาะที่จะเรียกการเปลี่ยนระบบ
สังคมจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ
ประชาธิปไตย หรือมาเป็นระบบประชาธิปไตยชนิดอื่น ๆ ซึ่งต่างกับชาวยุโรป
ที่มีศัพท์ว่า “เรฟโวลูชัน” ก่อนสยาม ดังนั้นคนไทยสมัยก่อนนั้นที่ต้องการกล่าวถึง
เรื่องของคนอังกฤษเรียกว่า “เรฟโวลูชัน” ก็ใช้วิธีทับศัพท์นั้น หรือบางคนก็เรียกตาม
ทฤษฎีศักดินาสำหรับผู้ที่ทำการไม่สำเร็จว่า “กบฏ, ก่อการกำเริบ” แต่ผู้ทำการสำเร็จ
เรียกว่า “ปราบลาภิษย์” พระปกเกล้าฯ ได้ทรงมีพระราชวิจารณ์การเปลี่ยนระบบ
บริหารแผ่นดินของพระพุทธเจ้าหลวง (รัชกาลที่ ๕) ว่ามีลักษณะ

เป็นการ “พลิกแผ่นดิน” โดยพระองค์ทรงเขียนไว้ในวงเล็บว่า
“Revolution”

ส่วนในประเทศจีนก่อน ค.ศ. ๑๙๑๑ นั้น การปกครอง
แผ่นดินเป็นไปตามระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ซึ่งมี “จักรพรรดิ”
เป็นประมุขสืบต่อกันมาหลายพันปีเช่นเดียวกับสยามก่อน ๒๔ มิถุนา
ยน ๒๔๗๕ ฉะนั้น ชุนยัตเซ็นก็นำราษฎรจีนต่อสู้ระบบจักรพรรดิ
จีนมาเป็นสาธารณรัฐจึงได้อำนาจเงินเดิม ๒ คำ ที่เรียกตามภาษา

กลางว่า “เก๋อมีง” 革命 แต่จิวออกสำเนียงว่า “เก๊กเหม็ง”

แปลตามตัวว่า “การตัดชีวิต” มาเป็นศัพท์ที่เรียกการกระทำที่
เปลี่ยนแปลงระบบสังคมเช่นนั้น ท่านย่อมสังเกตว่าหนังสือจีนมี
ลักษณะเป็นภาพวาดผันแปรมาจากโบราณหลายศตวรรษ ถ้า

พิจารณาอักษร “เก๋อมีง” 革命 ให้ดีจะเห็นว่าแสดงร่องรอยถึง

“การตัดชีวิต” ฉะนั้นคนจีนที่ไม่ทราบคำว่า “เก๋อมีง” 革命

หรือ “เก๊กเหม็ง” นั้น ชุนยัตเซ็นนำมาใช้เพื่อถ่ายทอดคำอัง
กฤษ “เรฟโวลูชัน” แล้ว หากมองจากตัวอักษรที่วาดขึ้นนั้นก็อาจ
ทำให้สะท้อนถึงทางจิตและความนึกคิดว่าเป็นการประหารระบบเก่า
ให้หมดไปประดุจการตัดชีวิต

ผมซึ่งได้รับมอบหมายจากคณะราษฎรให้เขียนแถลงการณ์

เห็นว่าการเปลี่ยนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตยนั้น มีลักษณะตามที่คนอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน เรียกว่า "Revolution" ซึ่งเป็นเรื่องที่ยังไม่มีคณะหรือพรรคใดทำการสำเร็จมาก่อน จึงยังไม่ควรคิดศัพท์ขึ้นใหม่ในขณะนั้นซึ่งคนไทยไม่เข้าใจ จึงสมควรที่จะใช้วลีที่ประกอบด้วยคำไทยธรรมดาสามัญว่า "การเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน" แต่วลีนี้ยาวไปจึงตัดคำว่า "แผ่นดิน" ออกเหลือ "การเปลี่ยนแปลงการปกครอง" และเรียกสมาชิกแห่งคณะราษฎรว่า "ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง" โดยย่อว่า "ผู้ก่อการ" เท่านั้น คือเป็นเพียงผู้เริ่มก่อ ให้มีการเปลี่ยนระบบเก่าเพื่อเข้าสู่ระบบใหม่ที่จะต้องพัฒนาต่อไป

๓. ภายหลังเปลี่ยนการปกครอง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ แล้วประมาณ ๑-๒ เดือน พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ขณะดำรงฐานันดรศักดิ์ "หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร" ได้แสดงปาฐกถาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกี่ยวกับการเปลี่ยนการปกครองดังกล่าวนี้ พระองค์ทรงวินิจฉัยว่า การเปลี่ยนนั้นเป็นการเปลี่ยนหลักมูลของการปกครองแผ่นดิน ตรงกับที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "Revolution" (ออกสำเนียงว่า "เรฟโวลูชัน") จึงได้ทรงบัญญัติศัพท์ไทยว่า "ปฏิวัติ" เพื่อถ่ายทอดคำอังกฤษนั้น

พระองค์ยังได้บัญญัติศัพท์ไทยว่า **“รัฐประหาร”** เพื่อ
 ถ่ายทอดคำอังกฤษที่ชาวอังกฤษใช้ทับศัพท์ฝรั่งเศส **“Coup d’
 Etat”** (ออกสำเนียง กู๊ป เดตาร์ท) ซึ่งแปลตามตัวว่า **“การ
 เขกหรือการกระแทกรัฐ”** โดยนัยหมายถึง **“วิธี” ยึดอำนาจรัฐ
 โดยฉับพลันซึ่งต่างกับวิธีได้อำนาจรัฐโดยสงครามกลางเมือง
 (Civil War)**

๔. ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๔๗๕ กระทรวงธรรมการ
 แห่งรัฐบาลคณะราษฎรได้มีคำสั่งตั้ง **“กรรมการชำระปทานุกรม”**
 โดยเชิญพระเจ้าวรวงศ์เธอองค์นั้นเป็นประธาน ต่อมาในปี พ.ศ.
 ๒๔๗๗ รัฐบาลนั้นได้ตั้งราชบัณฑิตยสถานขึ้นซึ่งรับงานชำระ
 ปทานุกรมต่อจากกรรมการที่กระทรวงธรรมการได้ตั้งขึ้น ราช-
 บัณฑิตยสถานจึงได้ตั้งกรรมการชุดเดิมให้เป็นกรรมการชำระ
 ปทานุกรมของราชบัณฑิตยสถาน แล้วต่อมาก็ได้ตั้งผู้ทรงคุณวุฒิ
 ในทางภาษาศาสตร์เป็นกรรมการเพิ่มเติมขึ้นอีก พระเจ้าวรวงศ์
 เธอองค์นั้นก็ทรงเป็นประธานกรรมการตลอดมาจนถึง พ.ศ. ๒๔๙๐
 ที่ทรงจากประเทศไทยไปเป็นอธิการราชทูตประจำกรุงวอชิงตันชั่ว
 ระยะเวลาหนึ่ง แต่เมื่อเสด็จกลับประเทศไทยแล้วก็ทรงเป็นกรรมการ
 ต่อไปอีก จนกระทั่งราชบัณฑิตยสถานได้จัดทำปทานุกรมเสร็จแล้ว
 พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๙๓

ราชบัณฑิตยสถานได้บรรจุคำว่า “ปฏิวัติ” ไว้ในพจนานุกรมโดยให้ความหมายดังต่อไปนี้ “ปฏิวัติ” น. การหมุนกลับ, การผันแปรเปลี่ยนหลักมูล (ป. ปฏิวัติ)”

พจนานุกรมฉบับนั้นได้ให้ความหมายของคำว่า “ปฏิ” ไว้ดังต่อไปนี้

“ปฏิ - เป็นอุปสรรคในภาษาบาลีใช้นำหน้าศัพท์ก่อนแปลว่า เจาะ, ตอบ, หวน, กลับ”

ดังนั้นผู้อ่านย่อมสังเกตได้ว่าตามมูลศัพท์บาลีอันเป็นที่มาของคำ “ปฏิวัติ” นั้นหมายถึง การหมุนกลับ คือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถอยหลัง ส่วนในความหมายว่า “การผันแปรเปลี่ยนหลักมูล” นั้น ราชบัณฑิตยสถานเติมความนี้ไว้เป็นความหมายอันดับรองภายหลังความหมายว่า “การหมุนกลับ”

๕. เมื่อวันที่ ๑๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ ราชบัณฑิตยสถานได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อ “บัญญัติศัพท์ของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์” โดยมีคำนำของพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีราชบัณฑิตยสถานและประธานกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย ในหนังสือเล่มนั้นปรากฏว่าคำว่า “Evolve” บัญญัติเป็นศัพท์ไทยว่า “วิวัฒน์” แต่คำว่า “Revolution”

นั้นไม่ปรากฏว่าบัญญัติศัพท์ไทยไว้ จึงน่าจะคิดว่าคำอังกฤษนี้
 ราชบัณฑิตยสถานอาจกำลังปรึกษาที่จะบัญญัติศัพท์ไทยขึ้นใหม่ซึ่ง
 มิใช่คำว่า “ปฏิวัติ” ก็อาจเป็นได้ เพราะมูลศัพท์ของคำว่า
 “ปฏิวัติ” นั้นหนักไปในทาง “การหมุนกลับ” จึงทำให้ตีความได้
 ว่า การผันแปรเปลี่ยนแปลงหลักมูลของคำว่า “ปฏิวัติ” เป็นการ
 ผันแปรชนิดถอยหลังกลับไปเป็นระบบเก่าหรือทำนองระบบเก่า

๖. ผมขอให้ท่านฟังปาฐกถาของผม และท่านที่ทราบว่
 คำว่า “เกอมีง” 革命 หรือ “เก๊กเหม็ง” นั้น ชุนยัคเซ็นใช้
 เพื่อดำยทอดคำอังกฤษ “เรฟโวลูชัน” (Revolution) โปรด
 เบ็ดพจนานุกรมภาษาอังกฤษขนาดปานกลางที่ให้ความหมายของคำ
 นี้ไว้ ท่านก็จะพบว่าคำอังกฤษนี้มีความหมายหลายอย่าง อาทิ
 (๑) ความเคลื่อนไหวก้าวหน้า (โพเรเกรสสิบ) ขององค์กายที่
 หมุนรอบแกน (๒) การโคจรเป็นวงรอบแกนของโลกและดาว
 (๓) การเปลี่ยนแปลงหลักมูล (Fundamental Change) แห่ง
 ระบบการเมืองหรือแห่งรัฐบาล หรือแห่งระบบรัฐธรรมนูญ
 (๔) การล้มรัฐบาลหรือผู้ปกครองประเทศโดยผู้ถูกปกครองเข้ามา
 มีอำนาจ พจนานุกรมภาษาอังกฤษบางฉบับให้ตัวอย่างของการที่
 คนอังกฤษเรียกว่า “เรฟโวลูชัน” ไว้เช่น “เรฟโวลูชันอเมริกัน

(ค.ศ. ๑๗๗๕-๘๓)”, “เรฟโวลูชันอังกฤษ (ค.ศ. ๑๖๘๘)” ที่ต่อสู้ระหว่างราษฎรอังกฤษกับพระเจ้าเจมส์ที่ ๒, “เรฟโวลูชันฝรั่งเศส (ค.ศ. ๑๗๘๙-๙๙)”, “เรฟโวลูชันรัสเซีย (ค.ศ. ๑๙๑๗)” ฯลฯ (๕) การเปลี่ยนแปลงที่ก้าวหน้ายิ่งใหญ่วทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งการผลิตทางเศรษฐกิจ เช่น “Industrial Revolution” (เรฟโวลูชันอุตสาหกรรม) ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ ๑๘ โดยมีผู้คิดเครื่องจักรกลกำลังไอน้ำซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิธีการผลิตยิ่งใหญ่จากการผลิตเศรษฐกิจศักดินาที่ใช้เครื่องมือหัตถกรรม

ท่านที่อ่านต้นฉบับภาษาอังกฤษ, ฝรั่งเศส, เยอรมัน, ของเมธีวิทยาศาสตร์สังคมต่าง ๆ รวมทั้งของมาร์กซ์, เองเกิลส์, เลนิน หรือจากคำแปลที่ท่านเหล่านั้นตรวจแล้ว ก็จะได้เห็นว่าท่านเหล่านั้นใช้คำที่เขียนเป็นอักษรว่า “Revolution” นั้นตามความหมายที่ผมกล่าวข้างบนนั้น เช่น มาร์กซ์เรียกการเปลี่ยนระบบสังคมฝรั่งเศสจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ค.ศ. ๑๗๘๙ ว่า “เรฟโวลูชัน” และเรียกการต่อสู้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เยอรมัน ค.ศ. ๑๘๑๘ ว่า “เรฟโวลูชัน” ฯลฯ พจนานุกรมภาษาอังกฤษบางฉบับให้

ความหมายว่าการเปลี่ยนระบบสังคมโดยวิธีใช้กำลัง (By Force) แต่มิได้บอกว่าการใช้กำลังนั้น จะต้องทำโดยวิธีสงครามภายใน หรือวิธีรัฐประหาร

๗. คณะราษฎรไม่ประสงค์จะผูกขาดศัพท์ไทยว่า “ปฏิวัติ” ที่พระเจ้าวรวงศ์เธอองค์นั้นบัญญัติขึ้น แม้ว่าคณะนี้มีอำนาจในรัฐบาลอยู่จนกระทั่งเสร็จสงครามโลกครั้งที่ ๒ ซึ่งมีทางที่จะใช้ศัพท์ “ปฏิวัติ” เรียกการกระทำของตน แต่คณะราษฎรก็คงเรียกการกระทำของตนเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ว่า “การเปลี่ยนแปลงการปกครอง” ตามการกระทำที่เป็นจริงว่าเปลี่ยนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย และสมาชิกคณะราษฎรก็ได้ทงตนเองในการที่จะเรียกตนเองว่า “นักปฏิวัติ” คือคงเรียกว่า “ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง” หรือเรียกย่อ ๆ ว่า “ผู้ก่อการ”

ชาวยุโรปที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลง ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ก็เรียกการนั้นว่า “เรฟโวลูชัน” เอกสารของผู้ใหญ่จีนก็เรียกการนั้นว่า “เกอมีง” 革命 หรือออกสำเนียงแต่จิวว่า “เก็กเหม็ง”

แต่ภายในประเทศไทยเองนั้น ภายหลังที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๘๙ ซึ่งให้สิทธิประชาธิปไตยแก่พลเมือง ในการนับถือสิทธิการเมือง และในการตั้งพรรคการเมือง โดยไม่จำกัดลัทธิแล้ว ท่าน ส.ส. แห่งพรรคประชาธิปไตยผู้หนึ่ง

ได้ลาออกจากพรรคนั้นแล้ว ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการกลางของ
 อีกพรรคหนึ่ง แล้วท่านแต่งหนังสือชื่อ “ชีวิตคน” ที่สานุศิษย์
 ของท่านใช้เป็นบทเรียน นอกจากนั้นท่านได้ให้ทรศนะแก่สานุ-
 ศิษย์อีกว่าการเปลี่ยนแปลงเมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๓๕ นั้นไม่ใช่สิ่ง
 ที่ท่านเรียกเป็นศัพท์ไทยว่า “ปฏิวัติ” โดยอ้างตามอัตโนมัตินั้นของ
 ท่านว่า ทฤษฎีมาร์กซ์ถือว่าการจะเป็นปฏิวัติได้ต้องมี “การเปลี่ยน
 ความสัมพันธ์การผลิต” แม้อต่อมาท่านผู้ถูกพรรคของท่านประกาศ
 ให้ออกจากพรรค แต่ท่านมีสานุศิษย์มากที่ยังถือทรศนะตามท่าน
 ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นนักวิชาการ จนกระทั่งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗
 สานุศิษย์บางคนของท่านมาพบผมที่ซานกรุงปารีส ก็แสดงว่ายึด
 ถือคำขวัญว่า “การเปลี่ยนแปลง ๒๔ มิถุนายนไม่ใช่ปฏิวัติ เพราะ
 ไม่มีการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิต” ผมจึงถามผู้มาพบเข้า
 ใจว่าการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตคืออะไร ท่านผู้นั้นก็ตอบ
 ไม่ตรงกับหลักสสารธรรมประติการและวิวรรตการ เพราะได้รับ
 ความรู้มาเพียงเป็นคำขวัญดังกล่าวแล้ว ผมจึงขอโอกาสชี้แจงตาม
 ที่ผมอ่านต้นฉบับของเมธีแห่งลัทธินั้นว่าเรื่อง “การเปลี่ยนความ
 สัมพันธ์การผลิต” นั้น หมายถึงการเปลี่ยนความสัมพันธ์
 การผลิตทางเศรษฐกิจ คือ เมธีอธิบายไว้ว่า การที่มนุษย์จะ
 เปลี่ยนระบบเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานของสังคมจากระบบหนึ่ง

มาสู่ระบบหนึ่งก็เพราะ “พลังการผลิต” (Productive Forces) ซึ่งประกอบด้วย “เครื่องมือการผลิต” (Instruments of Production) และบุคคลที่สามารถทำและใช้เครื่องมือ
 นั้น ได้พัฒนาเปลี่ยนแปลงขึ้นก่อน จึงจำเป็นต้องเปลี่ยน
 ความสัมพันธ์การผลิต (ทางเศรษฐกิจ) ให้สอดคล้องกัน
 มิฉะนั้นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจก็เกิดขึ้น เมรีโต้กล่าวว่
 ระบบสังคม (ทางเศรษฐกิจ) มี ๔ ประเภทพื้นฐานสำคัญ
 ซึ่งในต้นฉบับภาษาอังกฤษท่านใช้คำว่า “Main Types” (เมน
 ไทป์) ท่านที่รู้ภาษาอังกฤษพอสมควรก็ย่อมรู้ว่า คำอังกฤษนี้
 หมายถึงประเภทพื้นฐานสำคัญซึ่งภายในแต่ละประเภทก็มีหลาย
 ชนิดและหลายชนิดปลีกย่อย ประเภทพื้นฐานสำคัญมี
 ๕ ประเภทคือ ระบบปฐุมสหการ, ระบบทาส, ระบบ
 ศักคินา, ระบบทุนนิยม, ระบบสังคมนิยม เมรีโต้กล่าวว่า •ใน
 สมัยเครื่องมือหินและโลหะอย่างหยาบนั้น มนุษย์ก็มีความสัมพันธ์
 การผลิตทางเศรษฐกิจตามระบบปฐุมสหการ ต่อมามนุษย์พัฒนา
 เครื่องมือการผลิตให้มีสมรรถภาพและก้าวขึ้นตามลำดับ มนุษย์ก็
 จำเป็นต้องเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตให้สอดคล้องกันตามลำดับ
 เป็นระบบเศรษฐกิจทาส, ระบบเศรษฐกิจศักคินา และเมื่อมนุษย์
 สามารถทำเครื่องจักรกลที่ใช้กำลังไอน้ำได้ มนุษย์ก็ได้เปลี่ยน

ความสัมพันธ์การผลิตมาเป็นระบบทุนนิยม ต่อมาเครื่องมือการผลิตพร้อมด้วยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้พัฒนาก้าวหน้าขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง ดังปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ ความสัมพันธ์การผลิตทุนนิยมซึ่งเจ้าสมบัตินายทุนที่พัฒนาทุนของตนเป็นทุนผูกขาดไว้ในกำมือของคนจำนวนน้อยแห่งสังคม แต่คนส่วนมากของสังคมต้องตกอยู่ภายใต้การกดขี่เบียดเบียนของเจ้าสมบัติที่พัฒนาเป็นนายทุนผูกขาดเป็นบรมรณานุภาพหรือจักรวรรดินิยมนั้น การผลิตของสังคมก็ตกต่ำไม่พอแก่ความต้องการของปวงชน วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจจึงเกิดขึ้น ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้สังคมเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (Means of Production) เพื่อสังคมอำนวยความสะดวกและบันดาลผลการผลิตให้แก่ปวงชนตามความเป็นธรรมแก่ความสามารถของแต่ละคนที่ทำงานให้สังคมและให้สวัสดิการแก่ปวงชน คือเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตทุนนิยมมาเป็นความสัมพันธ์การผลิตสังคมนิยม เมื่อความสัมพันธ์การผลิตเศรษฐกิจที่เป็นรากฐานของสังคมต้องเปลี่ยนไปแล้ว ระบบการเมืองซึ่งเป็นโครงสร้างเบื้องบนก็ต้องเปลี่ยนไปตาม แต่ถ้ระบบเศรษฐกิจงที่อยู่ บุคคลและราษฎรที่ก้าวหน้าก็อาจผนึกกันทำการเปลี่ยนระบบการเมืองขึ้นก่อนเพื่อใช้อำนาจการเมืองเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการพัฒนาของ “พลังการ

ผลิต” ซึ่งสามารถแก้วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของปวงชนแห่ง
สังคมได้

ผมจึงขอท่านที่ถือคำขวัญว่าการปฏิวัติจะต้องเปลี่ยน
ความสัมพันธ์การผลิตนั้น ให้ศึกษาจากนักวิชาการของท่านด้วย
ว่าการเปลี่ยนระบบจักรพรรดิจีนมาเป็นสาธารณรัฐ นำโดย
ชนชั้นที่ขึ้นนั้น นอกจากล้มระบบจักรพรรดิจีนแล้วได้มีการ
เปลี่ยนความสัมพันธ์ การผลิตทางเศรษฐกิจศักดินา ระหว่างเจ้า
ที่ดินกับชาวนาอย่างไรบ้าง และระหว่างนายทุนจีนกับกรรม
กรจีนอย่างไรบ้าง และระหว่างจักรวรรดินิยมกับมวลราษฎร
จีนอย่างไรบ้าง เท่าที่ทราบนั้น สนธิสัญญาไม่เสมอภาค
ระหว่างจีนกับจักรวรรดินิยมสัมพันธมิตรหลายชาติ ได้ยกเลิก
ระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ คือ ภายหลังที่สยามได้จัดการ
ทำสนธิสัญญาเสมอภาค กับจักรวรรดินิยมนานาชาติแล้วหลาย
ปี ส่วนความสัมพันธ์การผลิตศักดินาและทุนนิยมนั้น ตลอด
เวลาที่รัฐบาลก๊กมินตั๋งที่ สืบต่อจากชนชั้นที่ขึ้นนั้น ไม่เคยทำ
เลยจนกระทั่งรัฐบาลของราษฎรจีนที่ตงบนเมือ ค.ศ. ๑๙๔๙
เป็นผู้เปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิต ส่วนรัฐบาลของคณะ
ราษฎร ได้จัดการเปลี่ยนความสัมพันธ์ การผลิตศักดินาที่พระ
มหากษัตริย์เป็นเจ้าของที่ดินทั้งหลายในสังคมมาเช่นระบบที่

พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ได้ออกกฎหมายห้ามยึดทรัพย์สินของภักดี ได้ยกเลิกอากรค่านาและเงินรัชชูปการซึ่งเป็นซากของการ "ส่งส่วย" ตามระบบเศรษฐกิจศักดินา แม้คณะราษฎรจะยังไม่สมบูรณ์ในการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตศักดินาและทุนนิยม ถ้าท่านที่มาพบผมมีใจเป็นธรรมก็จะเห็นได้ว่า คณะราษฎร ได้กระทำการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตทางเศรษฐกิจมากกว่าการเปลี่ยนจักรพรรดิจีนนำโดยซุนยัตเซ็น แต่เหตุใดท่านเรียกการเปลี่ยนระบบจักรพรรดิจีนนำโดยซุนยัตเซ็นว่า "ปฏิวัติ" แต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองของสยามนำโดยคณะราษฎรจึงถูกตอกันคืบว่าไม่ใช่สิ่งที่ท่านซุนยัตเซ็นเรียกว่า "ปฏิวัติ"

๘. ท่านที่เป็นอดีตกรรมการกลางของพรรคซึ่งมีฐานะเป็นนักวิชาการนั้น อย่างน้อยก็ต้องอ่านหนังสือชื่อ "ปัญหาเลนิน" ซึ่งสตาลินแต่งไว้ อันเป็นหนังสือที่สมาชิกอันดับกรรมการต้องศึกษา ท่านก็น่าที่จะแจ้งความจริงทางวิชาการให้สานศิษย์ของท่านทราบ ว่า เมื่อนั้น ๆ ได้อธิบายถึงลักษณะที่เป็น "เรฟโวลูชัน" ซึ่งบางท่านแปลว่า "ปฏิวัติ" นั้น ตามที่เมธากล่าวไว้ดังต่อไปนี้

(๑) มาร์กซ์สนับสนุนขบวนการกบฏชาติของชาวโปแลนด์และชาวฮังการีที่ต่อสู้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เมื่อกกลางศตวรรษที่ ๑๙ นั้นว่าเป็น "ชาติเรฟโวลูชันนารี" (Revolutionary Nations)

(๒) สตาลินอธิบายว่าขบวนการกู้อิสรภาพของชาติภายใต้
 แอกรักรวรรดินิยมนี้ไม่จำเป็นต้องมีชนชั้นผู้ไร้สมบัติ (กรรมาชีพ)
 เป็นส่วนประกอบ หรือจำเป็นต้องมีแผนการสถาปนาสาธารณรัฐ
 ท่านยกตัวอย่างว่า การที่กษัตริย์ (เอมีร์) แห่งอาฟกานิสถาน
 ต่อสู้จักรวรรดินิยมอังกฤษเพื่อเอกราชของชาตินั้นเป็น “การต่อ
 สู้ทางเรฟโวลูชันนารี” (Revolutionary Struggle) แม้ว่า
 กษัตริย์นั้นและผู้รวมมือของพระองค์มีพรรคพระราชอาธิปไตย

(๓) สตาลินยกตัวอย่างว่า พ่อค้าและปัญญาชนเจ้าสมบัติ
 อียิปต์ที่ต่อสู้จักรวรรดิอังกฤษเพื่อเอกราชของชาตินั้นเป็น
 “การต่อสู้ทางเรฟโวลูชันนารี” (Revolutionary Struggle)
 แม้บุคคลที่ต่อสู้นั้นจะคัดค้านระบบสังคมนิยม

(๔) สตาลินยกตัวอย่างว่าการเรียกร้องให้มรัฐสภา “ดู
 มา” สมัยที่พระเจ้าชาร์เบินมหาบรมศักดิ์นาใน ค.ศ. ๑๙๐๕ นั้น
 เป็น “การเรียกร้องทางเรฟโวลูชันนารี” (Revolutionary
 Demand)

(๕) สตาลินอ้างคำของเลนินว่า “ทุก ๆ ก้าวที่ดำเนินก้าว
 หน้าตามแนวทางกู้อิสรภาพนั้นเป็นก้าวหนึ่งทางเรฟโวลูชันนารี
 (Revolutionary Step)”

ท่านผู้อ่านย่อมเห็นได้ว่า เมื่อดังกล่าวมาแล้วอันมิได้
 กล่าวว่าการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตเป็นเครื่องลักษณะ
 ของ “เรฟโวลูชัน” เพราะการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิต
 อาจเป็นการเปลี่ยนที่ก้าวหน้าหรือถอยหลังไปสู่ระบบเก่าก็ได้
 เช่นการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตสังคมนิยมให้ถอยหลังกลับสู่
 ทุนนิยม หรือการเปลี่ยนความสัมพันธ์การผลิตทุนนิยมให้กลับสู่
 ระบบเศรษฐกิจศักดินา ฯลฯ จะเห็นหลักที่เมื่อนั้นให้ไว้ใน
 พิจารณาลักษณะของ “เรฟโวลูชัน” คือ

(๑) ทก ๆ ก้าวที่ดำเนินตามแนวทางก่อสร้างภาพของ
 มนุษย์ถือว่าเป็นก้าวหนึ่งทางเรฟโวลูชัน

(๒) ความรู้เบื้องต้นที่ชาวมาร์กซิสต์จะต้องมีนั้น คือ การ
 พิจารณาปรากฏการณ์ทางสังคมจะต้องพิจารณาตามสภาพ, ที่องที่,
 กาละ, ของแต่ละสังคม ฉะนั้นสตาลินจึงวินิจฉัยว่าการต่อสู้เพื่อ
 เอกราชของชาติอาฟมานิสถานนำโดยกษัตริย์ (เอมีร์) และ
 สวาทกันยิมสถานับพระมหากษัตริย์ซึ่งต่อสู้จักรวรรดินิยมอัง-
 ฤษที่ยกกองทัพมารุกรานนั้นว่าเป็นการต่อสู้ทาง “เรฟโว-
 ลูชัน” เพราะสภาพของอาฟมานิสถานสมัยนั้นยังไม่มีอุตสาหกรรม
 ที่ใช้เครื่องจักรกลสมัยใหม่ จึงยังไม่มี “เจ้าสมบัติ” ซึ่งเป็นนายทุน
 สมัยใหม่และยังไม่มี “ชนชั้นผู้ไร้สมบัติ” (โพรเลตารียาต์) ซึ่งเป็น
 กรรมกรสมัยใหม่ ฉะนั้นเท่าที่กษัตริย์และสวาทของพระองค์ทำการ

ต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติสมัยนั้นก็คือว่าเป็นการก้าวหน้าทางเรฟโวลูชัน

ถ้าเรานำหลักที่สตาลินวินิจฉัยนั้นมาประยุกต์แก่สมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งได้ต่อสู้จักรวรรดินิยมอังกฤษฝรั่งเศสตามวิถีของพระองค์จนสยามคงความเป็นเอกราชทางนิคินัย ซึ่งคนไทยและลูกหลานจีนได้อาศัยอยู่ในสยามซึ่งเป็นประเทศเอกราชทางนิคินัยนั้น ถิ่นบัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงต่อสู้ทางเรฟโวลูชันตามสภาพที่พระองค์และปวงชนชาวไทยสมัยนั้น ได้ยอมเสียสละชีวิตกระทำตามสภาพของตน ซึ่งต่างกับจักรพรรดิจีน

(๓) การที่มาร์กซ์ สนับสนุนชาว โปแลนด์และชาวฮังการีเมื่อศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งต่อสู้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น แม้ประเทศทั้งสองมีอุตสาหกรรมสมัยใหม่และมีชนชั้นผู้ไร้สมบัติ (โพรเลตารียัต) ซึ่งเป็นกรรมกรสมัยใหม่ แต่ตามสภาพแวดล้อมของโปแลนด์และฮังการีสมัยนั้นการเปลี่ยนสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตยเจ้าสมบัติ ก็เป็นการก้าวหน้าพอแก่สภาพขณะนั้น

(๔) ท่านที่เห็นด้วยกับ อคติกรรมการของพรรคหนึ่งซึ่งอธิบายไว้ในหนังสือชื่อ “ชีวิตสั้น” ถึงทฤษฎี “โตอาเล็กติคัล แอนด์ ฮิสตอริคัล แมทีเรียลลิสม์” ว่า “วัตถุนิยมวิภาษและประวัติศาสตร์” นั้น ก็เป็นเสรีภาพของท่านที่จะเห็นเป็นเช่นนั้นได้ แต่

ผมขอให้ท่านศึกษา “ประวัติศาสตร์” เพียงเบื้องต้นเป็นอย่างดี ให้สมกับชื่อเรื่องที่ท่านตั้งเป็นศัพท์ไทยไว้ โดยเฉพาะกรณีแห่งการเปลี่ยนระบบสังคมของฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๙ ซึ่งบางท่านยอมให้เป็นสิ่งที่ท่านเรียกได้ว่า “ปฏิวัติ” นั้น ผมก็ขอให้ท่านศึกษาประวัติศาสตร์ของฝรั่งเศสโดยสังเขปต่อไป

ก. เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๗๘๙ “สภานานครทั่วไป” (ETATS GENERAUX) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าศักดินา ข้าราชการ และบรรพชิตและเจ้าสมบัติ (บурजूส์) ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรได้มีการประชุมกันและมีการขัดแย้งเกี่ยวกับระบบการเมืองเก่าที่จะต้องเปลี่ยนเป็นระบบประชาธิปไตยโดยยังคงมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ต่อมาในวันที่ ๙ กรกฎาคมปีนั้น สภานานครทั่วไปซึ่งเจ้าสมบัติ (บурजूส์) เป็นผู้แทนราษฎรมีเสียงข้างมากนั้นลงมติให้เปลี่ยนสภาพของสภานั้นเป็น “สภารัฐธรรมนูญแห่งชาติ” ซึ่งทำหน้าที่เป็นสภานิติบัญญัติและร่างรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

วันที่ ๑๔ กรกฎาคมปีนั้น ราษฎรกรุงปารีสได้โจมตีคุก-บาสตีย์ลซึ่งถือว่าเป็นอนุสรณ์แห่งการกดขี่ทารุณของระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แล้วสถาปนาการปกครองตนเองของกรุงปารีส (๑๗๘๙) สภารัฐธรรมนูญได้ออกกฎหมายหลายฉบับเลิกสิทธิพิเศษ

ของระบบศักดินา และได้ประกาศรัฐธรรมนูญฉบับ ๓ กันยายน ค.ศ. ๑๗๙๑ ให้ฝรั่งเศสเป็นระบบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขภายใต้รัฐธรรมนูญ

การกระทำที่เริ่มตั้งแต่พฤษภาคม ค.ศ. ๑๗๘๙ มาจนถึงตอนนี้ ทวีโลกก็เรียกกันว่าเรฟโวลูชัน ท่านที่ศึกษาประวัติศาสตร์ฝรั่งเศสจากภาษาจีน ก็ขอให้ทราบว่าจีนเรียกการเปลี่ยนแปลงของฝรั่งเศสโดยสภารัฐธรรมนูญว่าเป็น “เก๋อมีง” 革命 หรือมิใช่

ข. ในค.ศ. ๑๗๙๒ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๖ และพระราชินีอง-ทัวเนตต์ ได้ทรงติดต่อกับออสเตรียให้ยกกองทัพเข้ามาปราบราชฎรฝรั่งเศส จึงเป็นการจำเป็นที่รัฐสภาฝรั่งเศสต้องให้พระมหากษัตริย์งดใช้พระราชอำนาจชั่วคราว แต่ต่อมาฝรั่งเศสจำเป็นต้องทำสงครามกับออสเตรีย ราชฎรฝรั่งเศสจึงเรียกร้องให้ล้มสถาบันพระมหากษัตริย์และสถาปนาสาธารณรัฐขึ้น ถ้าท่านผู้ใดถือว่าการเปลี่ยนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นระบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญมิใช่สิ่งที่ท่านเรียกว่า “ปฏิวัติ” ท่านก็ย่อมนับว่า “ปฏิวัติ” ฝรั่งเศสเพิ่งเริ่มเมื่อ ค.ศ. ๑๗๙๒ ต่างกับที่ทั่วโลกนับว่าเรฟโวลูชันเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๘๙ อย่างไรก็ตามวิถีที่ฝรั่งเศสสามารถสถาปนาสาธารณรัฐนั้น มิใช่มวลราชฎรฝรั่งเศสยก

กำลังมาพิชิต หากเป็นไปได้โดยมวลราษฎรเรียกร้องให้รัฐสภา ลงมติสถาปนาสาธารณรัฐ

ก. เมื่อฝรั่งเศสสถาปนาเป็นสาธารณรัฐแล้ว ก็ต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจและการเมืองภายในกับภายนอกหลายประการ คณะบริหารประเทศต้องเปลี่ยนแปลงกันหลายชนิด ล้มลุกคลุกคลานในระหว่างเวลา ๙ ปี โดยเฉพาะการเศรษฐกิจนั้นไม่ได้เตรียมตัวมีแผนการแก้วิกฤตการณ์เศรษฐกิจไว้ให้ดีกว่า เศรษฐกิจที่ทรุดอยู่แล้วก็ยิ่งทรุดหนักลงไปอีก บัตรแทนเงินตราที่เรียกเป็นภาษาฝรั่งเศสว่า “อัสซิญญาต์” (Assignat) ที่มีค่าลดลงมากอยู่ก่อนแล้วนั้น เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีอากรได้ไม่พอจ่ายก็ออกบัตรชนิดนั้นเพิ่มอีกหลายชั้น จึงทำให้บัตรนั้นลดค่าลงเกือบถึงศูนย์ อันเป็นสภาพที่คล้ายกับเงินระหว่าง ค.ศ. ๑๗๔๕ ถึง ๑๗๔๙ (ก่อนสถาปนาสาธารณรัฐของราษฎรจีน) ซึ่ง ๑ ดอลลาร์อเมริกันมีค่าประมาณ ๑,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญจีน ผู้ใดไปจ่ายตลาดก็ต้องมีกระเป๋าหัวใส่ธนบัตรจีน ต่อมาก็กินตั้งได้เปลี่ยนธนบัตรเงินมีอัตราเดิม ๔ เหรียญต่อ ๑ ดอลลาร์อเมริกัน แต่ก็มีค่าตกลงเรื่อยๆ อีก เมื่อก่อนปลดแอกกรุงนานกิง ๑ เหรียญอเมริกันมีค่าประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ เหรียญจีน

ง. “คณะอำนวยการรัฐ” (Directoire) ซึ่งมีอำนาจสูงสุดของสาธารณรัฐฝรั่งเศสระหว่าง ค.ศ. ๑๗๙๕ ถึง ๑๗๙๙ ไม่สามารถ

แก้วิกฤตการณ์เศรษฐกิจได้ตั้งกล่าวแล้ว ผู้ร้ายชุกชุม ความสงบเรียบร้อยภายในไม่มี

ดังนั้นใน ค.ศ. ๑๗๙๙ นายพลนโปเลียน โบนาปาร์ตจึงทำรัฐประหารล้มระบบ “คณะอำนวยการรัฐ” แล้ว สถาปนา “ระบบกงสุลเผด็จการ” (Consulat) ตามวิธีที่ชาวโรมันเคยทำมาในภาวะฉุกเฉิน

คณะกงสุลเผด็จการประกอบด้วยกงสุล ๓ คน ท่านนายพลเป็นกงสุลคนที่ ๑ มีอำนาจสูงสุดซึ่งเท่ากับเป็นเผด็จการรัฐ แม้ท่าน นายพล เป็นทหาร แต่มีความรู้ ทางเศรษฐกิจ และนิติศาสตร์ ท่านได้ตั้งธนาคารชาติแห่งประเทศฝรั่งเศส (Banque de France) เปลี่ยนบัตรแทนเงินตราเดิมที่เสื่อมค่า โดยมีเงินตราใหม่ และรักษาเสถียรภาพของเงินตราไว้ได้ อีกทั้งได้จัดทำประมวลกฎหมายขึ้นในสมัยนั้น ท่านได้วางระบบปกครองภายในและรักษาความสงบเรียบร้อยได้ ชาวฝรั่งเศสจำนวนมากจึงนิยมท่านนายพลคนนี้

ใน ค.ศ. ๑๘๐๔ ท่านได้อาศัยเสียงข้างมากในรัฐสภาซึ่งท่านเป็นผู้แต่งตั้งนั้น ลงมติให้ใช้รัฐธรรมนูญใหม่ ยกเลิกสาธารณรัฐ สถาปนา “จักรวรรดิ” (Empire) ฝรั่งเศสโดยท่านนายพลเถลิงถวัลย์ราชสมบัติเป็น “จักรพรรดิ” (Empereur) ทรงพระนามว่า “นโปเลียน ที่ ๑”

ต่อจากนั้นมาก็มีการต่อสู้ระหว่างพวกนิยมราชวงศ์เดิมซึ่งมี พระราชา (Roi) เป็นประมุขเรียกว่า “ราชานิยม” (Royaliste) และพวกนิยมระบบซึ่งมี “จักรพรรดิ” (Empereur) เป็นประมุข เรียกว่า “จักรพรรดินิยม” (Imperialiste) หรือเรียกว่า “โบนา-ปาร์ตนิยม” (Bonapartiste) และพวกทั้งสองนั้นก็ขัดแย้งกับพวก นิยมระบบสาธารณรัฐ การต่อสู้ได้ผลัดกันชนะผลัดกันแพ้หลายยก ในระหว่างเวลากว่า ๗๐ ปี จนถึง ค.ศ. ๑๘๗๐ จึงได้มีระบบสา-ธารณรัฐฝรั่งเศสครั้งที่ ๓ แล้วต่อมาเปลี่ยนเป็นครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕ ในปัจจุบันนี้

๘. สถานศึกษาของอดีตกรมการกลางแห่งพรคหนึ่งทีกล่าว ถึงนั้นได้อ้างอีกว่า การเปลี่ยนแปลง ๆ เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ไม่ใช่สิ่งที่เขาเรียกว่า “ปฏิวัติ” เพราะเขาถือว่าเป็น “รัฐประหาร” เท่านั้น **ผมเห็นว่าผู้เขียนประนีประนอมเพียงในเข้าหมายอันเป็น ลักษณะของ “เรฟโวลูชัน” กับ “วิธีได้อำนาจอรัฐ” คือ เอาจริการประนีประนอมกับหลักการ**

ขอให้ท่านผู้อ่านสังเกต ว่า คำว่า “รัฐประหาร” นั้น พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิป ฯ ได้ทรงบัญญัติขึ้นเพื่อถ่าย-ทอดคำอังกฤษและฝรั่งเศส “กู๊ป เดตาค์” (Coup d'Etat) ที่ แปลตามตัวว่าการเขกหรือกระแทกอำนาจอรัฐ อันเป็น “วิธีการยึด

อำนาจรัฐโดยฉับพลัน” โดยลำพังวิธการนั้นยังไม่แสดง
 ลักษณะว่าเป็นหรือไม่เป็น “เรฟโวลูชัน” ก็จะต้องพิจารณา
 ณาว่าวิธการรัฐประหาร ได้นำไปสู่การเปลี่ยนระบบสังคมให้
 ก้าวหน้าตามวิธทางก่อสร้างภาพกมลลักษณะเป็น “เรฟโวลูชัน”
 ซึ่งปรากฏในหลายประเทศแห่งค่ายสังคมนิยม แต่รัฐประหารได
 นำไปสู่การตั้งสังคมให้ถอยหลัง รัฐประหารนั้นกมลลักษณะ
 เป็น “รแอกชันนารี” คือการถอยหลังเข้าคลองที่เรียกว่า
 “รัฐประหารปฏิกริยา” เช่นรัฐประหารในสยามเมื่อ ๘ พ.ย.
 ๒๔๗๐ ส่วน “สังครามกลางเมือง” (ซีวิลวอร์) นั้นก็มิใช่เป็น
 “เรฟโวลูชัน” ทุกกรณีคือต้องสดแท้แต่ว่าสังครามกลางเมือง
 นั้นทำเพื่อเปลี่ยนระบบสังคมเก่ามาเป็นสังคมใหม่ท้าวหน้า
 หรือเพื่อตั้งสังคมให้ถอยหลัง เช่นสังครามกลางเมืองของ
 สเปนนำโดยฟรังโกนั้น เป็นสังครามกลางเมืองปฏิกริยา
 ทำนองเดียวกัน กับการเปลี่ยน ความสัมพันธ์ การผลิตทาง
 เศรษฐกิจของสังคมใดๆ ถ้าทำให้ผลผลิตตกต่ำจากที่เคยมี
 อยู่เดิมต้องลดน้อยลงไป การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์การ
 ผลิตเป็นหนักเป็นปฏิกริยา

๙. ในระหว่างเวลา ๑๒ ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๘ ซึ่งมีการ
 โต้แย้งกันเรื่องศัพท์ใหม่ของไทยว่า “ปฏิวัติ” และบางกลุ่มมิให้

ถือว่าการเปลี่ยนแปลงโดยคณะราษฎรเมื่อ ๒๔๗๕ เป็น “ปฏิวัติ” นั้น ก็เกิดเหตุการณ์เมื่อ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ คือจอมพลสฤษดิ์ กับพวกร่วมกันจัดตั้งเป็นคณะเรียกว่า “คณะปฏิวัติ” ขึ้นทำการล้มระบบปกครองตามรัฐธรรมนูญ ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมแล้วปกครองประเทศตามระบบเผด็จการ คือใช้วิธีปกครองโดย “คำสั่งคณะปฏิวัติ” ซึ่งมีผลเป็นกฎหมายสูงสุด ทำให้คนไทยออกสั่นขวัญหาย เพราะคณะปฏิวัติจับคนไปประหารชีวิตได้โดยไม่ต้องส่งตัวไปให้ศาลชำระ เป็นอันว่าจอมพลสฤษดิ์ กับพวกได้ถือเอาคำว่า “ปฏิวัติ” ไปใช้เรียกการกระทำของตน สมดังความหมายตามมูลศัพท์ว่า การเปลี่ยนหลักมูลกลับหรือถอยหลังกลับไปสู่ระบบเผด็จการอย่างเจ้าทาสเจ้าศักดินายิ่งกว่าสมบูรณาญาสิทธิราชย์สมัยพระปกเกล้าฯ คำสั่งของคณะปฏิวัตินั้น รัฐธรรมนูญฉบับต่อๆ มารวมทั้งฉบับ ๒๕๑๗ ก็รับรองว่าเป็นกฎหมายใช้อยู่จนทุกวันนี้ (ยกเว้นรัฐสภาให้ยกเลิกบางฉบับ) จึงเป็นว่าคำว่า “ปฏิวัติ” ในภาษาไทยนั้น ได้รับรองโดยรัฐสภาไทย ตามความหมายที่แสดงออกโดยการกระทำของจอมพลสฤษดิ์ กับพวก ผมจึงเห็นว่า ไม่สมควรที่ผู้รักษาดิประเทศชาติประเทศไทยซึ่งต้องการพัฒนาประเทศชาติให้ก้าวหน้าสู่ความเป็นประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์จะใช้คำว่า “ปฏิวัติ” เพื่อเรียกการกระทำของตน ก็ควรปล่อยให้เป็นคำไทยที่มี

ความหมายเฉพาะเรียกการกระทำของจอมพลสฤษดิ์ กับพวก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนระบบสังคมให้ถอยหลังกลับ

๑๐. ในหนังสือของผมเรื่อง “ความเป็นอนิจจังของสังคม” พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๐ และในปีนั้นเองได้พิมพ์อีก ๒ ครั้ง และต่อมามีผู้พิมพ์อีกไม่น้อยกว่า ๕ ครั้ง ผมได้เสนอให้ถ่ายทอดคำอังกฤษ “Evolution” (อีโวลูชัน) เป็นศัพท์ไทยว่า “วิวัฒน์” ผมมีความยินดีที่ข้อเสนอของผมตรงกับคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปฯ เป็นนายกและประธานกรรมการฯ ได้ถ่ายทอดคำ “Evolve” อันเป็นกิริยาของ “Evolution” เป็นศัพท์ไทยว่า “วิวัฒน์”

ส่วนคำอังกฤษว่า “Revolution” (เรฟโวลูชัน) นั้น ราชบัณฑิตยสถานยังมีได้กล่าวไว้ในหนังสือว่าด้วย “บัญญัติศัพท์” พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ส่วนผมได้เสนอไว้ในหนังสือเรื่องความเป็นอนิจจังของสังคม ให้ถ่ายทอดคำอังกฤษนั้นเป็นศัพท์ไทยว่า “อภิววัฒน์” มีคำอธิบายดังต่อไปนี้

“อภิววัฒน์” ประกอบด้วยคำ “อภิ” ซึ่งใช้เป็นคำใช้นำหน้าศัพท์ มีความหมายว่า ยิ่ง วิเศษ เหนือ กับคำว่า “วิวัฒน์” ซึ่งแปลว่าความเจริญ ความงอกงาม เมื่อรวมความหมายของคำ

ทั้งสองแล้วได้ความว่า “ความงอกงามอย่างขึงหรืออย่างวิ-
เศษ” ทรงตรงกับความหมายทางวิทยาศาสตร์สังคมดังกล่าว
มาแล้วคือการเปลี่ยนระบบเก่าตามแนวทางก็คือสภาพของ
มนุษย์ที่ตกดขเบียดเบียนน เป็น การเปลี่ยนท้าวหน้าซึ่ง
เป็นการเปลี่ยนอย่างวิเศษ

คำว่า “อภิวัดน์” นี้นำมาใช้ได้แก่การเปลี่ยนแปลงที่ก้าว-
หน้ายิ่งใหญ่ในทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคแห่งการผลิตทางเศรษฐกิจ-
กิจ เช่น “Industrial Revolution” นั้นเราอาจเรียกเป็นศัพท์ไทย
ได้ว่า “อภิวัดน์อุตสาหกรรม”

ท่านที่สนใจในกิจกรรมซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญแห่งผลิตผล
ของสยามเวลานี้ก็ไม่ควรมองแต่ด้านการเมืองซึ่งเป็นโครงสร้างเบื้อง
บนเท่านั้น ขอให้นึกถึงชาวนาและกสิกรให้มาก ๆ ว่าเวลานี้ก็มี
อภิวัดน์อีกชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า “Green Revolution” แปลตาม
ตัวว่า “อภิวัดน์เขียว” หรือการอภิวัดน์ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค
กับเครื่องมืออุตสาหกรรม อันเป็นการอภิวัดน์ที่ก้าวหน้าอย่างวิเศษที่
เปลี่ยนวิธีการผลิตกิจกรรมของเทคนิคและเครื่องมือผลิตที่ใช้กัน
อยู่ตามระบบเศรษฐกิจศักดินา

ส่วนวิเศษจะทำให้บรรลุถึงการ “อภิวัดน์” นั้น เป็นเรื่อง
ของ “วิธีการ” ซึ่งทุกตำราของเมธีสอนให้พิจารณาตามความ

เหมาะสมแก่สภาพ ท้องที่ ภาวะ ของแต่ละสังคม สำหรับผู้ที่อ้าง
 ว่าเป็นนักปฏิวัติมาร์กซ์ตามแนวทางเลนินนั้น ถ้าอ่านคำสอนของเลนิน
 โดยตลอดก็จะต้องพบว่าท่านกล่าวไว้ว่าผู้ที่พูดว่าจะเอาวิธีนั้นหรือไม่เอา
 วิธีนี้ เป็นผู้ที่ไม่เข้าใจแม้แต่หลักการเบื้องต้นของสสารธรรมประติ
 การและวิวัฒนาการ ท่านว่าอาจมีวิหิตมนุษย์ไม่เคยทำมาก่อน
 แต่เป็นวิหิตที่เหมาะสมแก่สภาพ ท้องที่ ภาวะ ของแต่ละสังคม
 ก็ได้ เหตุฉะนั้นใน ค.ศ. ๑๙๒๐ ท่านจึงคัดค้านพวกที่ท่านเรียกว่า
 “คอมมิวนิสต์บกเขี้ยว, ความกิดระส่ำระสายอย่างเด็กไร้เดียง
 สา” (LEFT-WING COMMUNISM, AN INFANTILE
 DISORDER) รวมทั้งคอมมิวนิสต์อังกฤษส่วนหนึ่งที่คัดค้านการ
 ต่อสู้ทางรัฐสภา ท่านจึงกล่าวสำหรับสังคมอังกฤษที่มีสภาพพิเศษ
 โดยเฉพาะซึ่งมีระบบรัฐสภาประชาธิปไตย และมีระบบเลือกตั้งเป็น
 ประชาธิปไตยต่างกับหลายสังคมที่รัฐสภาและการเลือกตั้งมีขึ้นเพื่อ
 ชนชั้นเจ้าสมบัตินายทุนนั้นว่า

“พรรคคอมมิวนิสต์ในบริเตนใหญ่ต้องใช้การเลือกตั้งทาง
 รัฐสภาเสมอไปโดยไม่หยุดยั้งและโดยไม่บ่่ายเบี่ยง”

(The communists in Great Britain should constantly,
 unremittingly and undeviatingly utilise parliamentary
 elections.....)

ท่านที่ใช้สามัญสำนึกอันเป็นตรรกวิทยาเบื้องต้นของมนุษยชาติ ย่อมเห็นได้ว่าค่ากล่าวของเงินที่มีให้ถือเอาวิธีใดเป็นคัมภีร์ตายตัวนั้น ตรงกับธรรมชาติแท้จริงของมนุษย์ ผู้ใดมีความเป็นอยู่อย่างราษฎรก็ย่อมประสบพบเห็นว่า ราษฎรในประเทศหนึ่ง ๆ ย่อมมีความถนัดต่าง ๆ กัน แม้ในระหว่างบุคคลที่เข้าลักษณะเป็นกรรมกรนั้น กรรมกรก็มีความถนัดในการทำงานแตกต่างกันตามชนิดและชนิดปลีกย่อยของการทำงาน เช่น กรรมกรแบกหามก็ถนัดในการนั้น ส่วนกรรมกรในวิสาหกิจที่ใช้เครื่องจักรกลก็มีความถนัด ในงานนั้นต่างกับ กรรมกรแบกหาม ส่วนชาวนาก็มีความถนัดในการทำนาต่าง ๆ กัน ตามสภาพท้องถิ่นกาละ เช่น ชาวนาไทยไม่ถนัดในการใช้ปุ๋ยออกุจจาระมนุษย์ แต่ ชาวนาจีนมีความถนัดใช้ปุ๋ยขี้คนนั้น แม้ในระหว่างชาวนาจีนด้วยกันก็ถนัดใช้ปุ๋ยออกุจจาระมนุษย์ต่างกันตามท้องถิ่น เช่น ชาวนาจีนบริเวณใกล้กรุงปักกิ่งซึ่งผมเคยสังเกตการณ์หลายปีนั้นก็เห็นว่าเขาถนัดใช้ ปุ๋ยออกุจจาระมนุษย์ที่ตากหรือผึ่งให้แห้งก่อน ส่วนชาวนาและชาวสวนผักบริเวณกว้าง ตั้งถนัดใช้ปุ๋ยออกุจจาระโดยเขาไม่มีความรังเกียจ

ขอให้ท่านพิจารณาถึงวิธีรับประทานอาหารว่าคนในชาติหนึ่งถนัดวิธีต่างกับอีกชาติหนึ่งตามสภาพและท้องถิ่น เช่น ราษฎรไทย

ส่วนมาก (นอกจากคนสมัยใหม่) ถัดนักใช้มือเปิบข้าวที่รับ
 ประทานผักจมน้ำพริกซึ่งถ้าใช้ตะเกียบรับประทานอาหาร
 ไทยแท้ก็ไม่ถนัด คนไทยสมัยใหม่ที่ใช้ช้อนส้อมนั้นก็ต้องมีผู้หัน
 ผักให้พอตีก่อน คนฝรั่งเศสถนัดใช้ส้อมกับมีดในการรับประทาน
 อาหารเช้า และถนัดใช้ส้อมเป็นพิเศษ ถ้าวรับประทานปลาที่ใช้
 ส้อมอย่างเดียว โดยเอามือขวาจับส้อม เอามือซ้ายถือขนมปังขึ้น
 หนึ่งคนปลาให้เข้าส้อม แต่คนอังกฤษถนัดใช้มีดปลาที่ทำเฉพาะ
 กับส้อม ฯลฯ

ฉันใดก็วิธีที่จะเข้าสู่การ อกวิวัฒน์ตามความหมายว่า
 ทุก ๆ ก้าวหน้าตามแนวทางก็อิสรภาพนั้น ก็ต้องสุดแท้แต่
 ความถนัดของบุคคล การที่ผู้ใดอ้างว่าต้องทำตามวิธีที่ตนต้อง
 การจึงจะยกย่องว่าเป็นวิธอกวิวัฒน์นั้น ก็เป็นเรื่องที่เรียกว่าคิด
 ตาม “อัตวิสัย” หรือ “จิตนิยม” คือคิดตามใจตนเองโดย
 ไม่มองถึงความถนัดของแต่ละบุคคล และยังผู้อ้างเองก็ไม่
 ถนัดในวิธีชักชวนให้คนอื่นทำแล้วก็เป็นการพูดโดยไม่รับผิดชอบ

๑๑. โดยที่อาจารย์ชีววิทยาผู้หนึ่งตามผมในที่ประชุมที่นคร
 เอดินเบอเรอ สกอตแลนด์ว่า ในทางชีววิทยานั้น การเปลี่ยนแปลง
 ดำเนินไปตามวิธีที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “Evolution”

(อีโวลูชัน) แต่เหตุใดในทางวิทยาศาสตร์สังคมจึงมีวิธีที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า (Revolution) ซึ่งผมถ่ายทอดเป็นศัพท์ไทยว่า "อภิวัฒน์"

ผมจึงขอชี้แจงดังต่อไปนี้

(๑) ผมขอข้อมความเข้าใจว่าในทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ นั้น การเปลี่ยนแปลงของสสารมี ๒ วิธีคือ

ก. วิธีเปลี่ยนแปลงทางปริมาณ (Quantitative Change) ซึ่งค่อยเป็นค่อยไปที่ละนิด ๆ ในระหว่างช้านานก็ได้ผลเป็นการเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ (Qualitative Change) เช่นสิ่งมีชีวิตแรกคือ เซลล์ ที่พัฒนาในระยะเวลาหลายล้านปีก็เป็นผลให้มีสัตว์ที่พัฒนาสูงขึ้นตามทฤษฎีวิวัฒนาการของดาร์วิน แล้วก็มีสัตว์ชนิดหนึ่งคือ กระบี่ที่มีอวัยวะดีกว่าลิงทั้งหลายแล้วพัฒนาเป็นมนุษย์ชาติ ทั้งนี้เป็นไปตามกฎแห่งการคัดเลือกตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณภาพดีขึ้น จึงดำรงอยู่ได้ ส่วนที่อ่อนแอก็ดับสูญไป (Survival of the Fittest)

ข. วิธีเปลี่ยนแปลงคุณภาพ (Qualitative Change) เช่นในทางฟิสิกส์นั้นน้ำที่ถูกความร้อนมากก็เปลี่ยนสถานะเป็นไอน้ำถ้าถูกความเย็นมากก็เปลี่ยนสถานะเป็นน้ำแข็ง

(๒) วิธีเปลี่ยนแปลงทางวิทยาศาสตร์ ธรรมชาติดังกล่าวใน (๑) นั้น ก็นำมาประยุกต์แก่วิธีเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมได้ คือระบบสังคมเปลี่ยนแปลงได้โดยวิธี “วิถีวิวัฒน์” (Evolutionary Method) ซึ่งตรงกับวิธีเปลี่ยนแปลงทางปริมาณ (Quantitative Change) และวิถีกวิวัฒน์ (Revolutionary Method) ซึ่งตรงกับวิธีเปลี่ยนแปลงทางคุณภาพ (Qualitative Change) ผมขอคัดเอาความตอนหนึ่งที่ผมกล่าวไว้ในหนังสือว่าด้วยความเป็นอนิจจังของสังคมดังต่อไปนี้

“จังหวะของการเคลื่อนไหวทางสังคมมีอยู่สองชนิดคือ

“ก. วิถีวิวัฒน์ กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงที่สภาวะใหม่ของสังคมได้ดำเนินกิจกรรมประจำวัน ไปโดยความสำนึกตามธรรมชาติเอง และทำให้สภาวะเก่าเปลี่ยนแปลงทางปริมาณจำนวนเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่งเมื่อรวมกันเข้าก็ได้จำนวนการเปลี่ยนแปลงมาก ซึ่งเป็นการเปลี่ยนระบบเก่าทั้งระบบ เช่นการเปลี่ยนแปลงระบบทาสในสังคมไทยที่เป็นไปตามวิถีวิวัฒน์” ที่ละเล็กทีละน้อยตั้งแต่สมัยอยุธยา ในที่สุดก็เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบทาสทั้งระบบ”

“การเปลี่ยนแปลงระบบศักดินามาเป็นระบบชนาภาพของหลายสังคมก็ดำเนินไปตามวิถีวิวัฒน์ เช่นในอังกฤษซึ่งในที่สุดส่วน

ใหญ่ของระบบศักดินาก็เปลี่ยนเป็นระบบธรรมาภาพ และพัฒนาเป็นบรมธรรมาภาพโดยไม่มีการอภิวัฒน์ที่รุนแรง”

“อันที่จริง ถ้ากายาพยพหรือร่างกายของสังคมคือ สถาบันและระบบการเมืองได้ดำเนินให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ทางชีวปัจจัยของสังคมโดยไม่ล่าช้าจนเกินไปนักแล้ว สังคมก็เปลี่ยนไปตามวิถีวิวัฒน์ที่ไม่ใช่การอภิวัฒน์อย่างรุนแรง”

“ข. วิถีวิวัฒน์ กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงที่สภาวะใหม่ของสังคมได้ประสานกันเข้าเปลี่ยนระบบเก่าที่ล่าช้ากว่าการพัฒนาในสภาพความเป็นอยู่ทางชีวปัจจัยของสังคมอันเป็นการเปลี่ยนทางคุณภาพโดยการกระทำจับปล้นหรือการกระทำชุกเดียวซึ่งต่างกับการเปลี่ยนโดยวิถีวิวัฒน์ที่ทำมาทีละน้อย ๆ”

“ตามกฎธรรมชาตินั้น กายาพยพต้องสมานกับสสาร ดังนั้นถ้ากายาพยพ (สถาบันการเมือง) ของสังคมเปลี่ยนล่าช้ากว่าความเป็นอยู่ทางชีวปัจจัยของสังคม (เศรษฐกิจ) จนเห็นนานเกินสมควรแล้ว ธรรมชาติก็บังคับให้กายาพยพ (สถาบันการเมือง) จำต้องสมานกับสสาร (ทางสังคม) จนได้ คือเมื่อไม่เป็นไปตามวิถีวิวัฒน์ ก็ต้องเป็นไปตามวิถีวิวัฒน์ เช่นการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ต้องเป็นไปเช่น

นั่นเพราะกายาพยของสังคมเปลี่ยนแปลงล้ำเข้าเกินสมควร
 กว่า การเปลี่ยนแปลงทางชีวปัจจัยของสังคม (เศรษฐกิจ) การ
 เปลี่ยนระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของฝรั่งเศส ในปลายคริสต์ศต
 วรรษที่ ๑๘ ซึ่งต้องเป็นไปโดยวิถีวิวัฒน์ ก็เพราะกายาพยของ
 ศักดินาไม่ยอมเปลี่ยนโดยวิถีวิวัฒน์ให้สมานกับสภาพความเป็นอยู่
 ทางชีวปัจจัยที่ก้าวหน้าไปมาก”.

ปรีดี พนมยงค์

พิมพ์ประกาศการพิมพ์ ๑๐๐ ถนนวิสุทธิกษัตริย์ หลังกระทรวงเกษตร

กรุงเทพฯ ๒ โทร. ๘๒๐๒๘๐

นายประจักษ์ ศรีบัณฑิตกุล ตพิมพ์โฆษณา พ.ศ. ๒๕๑๙
" " " " " "